

Dansk Botanisk Forening

Olaf Galløe

Født 22.6.1881 – død 24.12.1965

OLAF GALLØE var københavner af fødsel; hans far var protokolfører i kriminalretten, senere højskoleforstander, cand. jur. JØRGEN OLSEN GALLØE, hans mor var født FLENTJE, af holstensk familie.

Som barn gik han i »Borgerdydskolen« på Østerbro, hvor han senere selv kom til at virke som naturhistorielærer i 44 år (fra 1904 til 1948). Det er dog ikke på grund af hans gerning som lærer, at han skal mindes her, men for hans enestående indsats som lavforsker, først og fremmest for skabelsen af det monumentale værk »Natural History of the Danish Lichens«. På dette værk arbejdede han intenst lige til det sidste, og det var nær ved at være fuldendt, da døden indhentede ham efter et langt og virksomt liv i videnskabens tjeneste.

OLAF GALLØE var elev af WARMING, og den påvirkning i retning af biologiske og økologiske studier, som han modtog fra sin lærer, har naturligvis været med til at præge hans tankegang. Han bevarede dog hele livet igennem en selvstændig indstilling til de botaniske problemer og gik sine egne veje uden hensyn til de for tiden herskende anskuelser. Han manglede ikke tillid til sine egne evner, og dette i forbindelse med en sjælden flid og klar logisk sans gjorde det muligt for ham at nå resultater, hvor andre ville have givet op.

Han blev indskrevet som student i 1900 og gik med energi i gang med de botaniske

studier. I begyndelsen var det de højere planters biologi og økologi, som tiltrak sig hans interesse; men snart koncentrerede han sig om laverne. Hans første lille arbejde kom i 1903; det var et typisk studenterarbejde, en morfologisk og anatomisk undersøgelse af en græsbastard, samlet i Grønland af KOLDERUP ROSENVINGE. Senere blev OLAF GALLØE bidrager til den af WARMING redigerede publikationsrække »Structure and biology of Arctic flowering plants«; han bearbejdede hertil den biologiske bladanatomi hos arterne af slægten *Saxifraga*.

Fra GALLØE's studietid stammer endvidere et arbejde om »Plantevæksten på Borris Hede« (Bot. Tidsskr. 27: 249–275, 1906), som han skrev sammen med bryologen C. JENSEN. Også dette arbejde var inspireret af WARMING; det er interessant ved den grundige behandling af hedens laver og mosser.

På dette tidspunkt var GALLØE allerede en fuldbefaren lichenolog. Han fik i 1906 universitetets guldmedalje for den 2 år senere publicerede afhandling »Danske Likeners Økologi« (Bot. Tidsskr. 28: 283–372, t. 3–17, 1908), et arbejde, der på sit felt var banebrydende. Det var det første grundlæggende forsøg på at skildre et lands liken-vegetation efter økologiske principper i Warmings ånd.

Guldmedalje-afhandlingen rummer mange værdifulde iagttagelser over de danske lavers biologi, og den vidner tillige om de egenskaber hos forfatteren, der har været med til at give hans videnskabelige produktion dens særlige præg: Hans store dygtighed som præparator og hans fremragende evner til at afbilde det, som han har set under forstørrelsesglasset og i mikroskopet.

GALLØE tog magisterkonferens med botanik som hovedfag i 1907; på det tidspunkt havde han allerede i et par år virket som lærer. Han fortsatte samtidig hermed sine studier over laverens økologi og forsvarede i 1913 sin doktorafhandling »Forberedende Undersøgelser til en almindelig Likenøkologi« (Dansk Botanisk Arkiv, bd. 1 nr. 3. 119 s.), i hvilken han videreførte tankerne fra den foregående afhandling. Samme år rejste han til Island, hvor han tilbragte sommeren med liken-økologiske studier, hvis resultater blev nedfældet i værket »The lichen-flora and lichen-vegetation of Iceland« (Botany of Iceland, vol. II, p. 101–248, 1920).

Arbejdet med den islandske lavflora førte GALLØE ind på de forestillinger om artsbegrebet, som skulle blive det ledende princip for hans fremtidige studier. For laverens vedkommende er det ofte vanskeligt at give en tilfredsstillende definition på de enkelte arter, for det første, fordi man ikke ad eksperimentel vej kan afgøre, om der er slægtskab mellem de enkelte former, og for det andet, fordi den dobbeltorganisme, som en liken repræsenterer, viser en betydelig større plasticitet end de »linnéiske« arter af højere planter. Liken-systematikken er da også blevet belastet med et utal af overflødige navne på »arter«, »varietet« og »former«, som næppe er andet end mere eller mindre tilfældige modifikationer.

GALLØE fandt, at det ville være bedre at give en udtømmende beskrivelse af såvel den ydre morfologi som den mikroskopiske anatomi af et enkelt individ end at give en summarisk kollektiv beskrivelse, der skulle passe på alle de individer, som på et givet tidspunkt henføres til samme art, en artsbeskrivelse, der må blive mere eller mindre intetsigende, alt efter hvor vid eller snæver en afgrænsning de enkelte systematikere giver arten.

Disse tanker minder meget om det type-princip, som nu er slået igennem inden for systematikken, og ifølge hvilket ethvert artsnavn skal være bestemt ved sin nomenklatoriske type, der fortrinsvis skal være et konkret individ; men der er alligevel en vigtig forskel. Den nomenklatoriske type behøver ikke at være »typisk«

for den abstrakte forestilling, vi gør os om den pågældende art; den skal blot være et konkret individ blandt mange, som henregnes til den, og det er i og for sig ligegyldigt, om den nomenklatoriske type skulle repræsentere en tilfældig afvigelse fra hovedparten af de til arten henregnede individer. De individer, som GALLØE har valgt at beskrive, skal derimod betragtes som en slags standard-individer, med hvilke ubestemte laver kan sammenlignes, når man vil afgøre, til hvilken art de skal henføres. Der er endvidere den forskel, at et type-eksemplar er et sakrosant individ, som skal bevares til evig tid, og som man derfor kun må se, men ikke røre, og i hvert fald må man ikke skære det i stykker, hvad der er nødvendigt, hvis man vil have oplysning om individets mikroskopiske anatomi.

GALLØE har senere behandlet det teoretiske grundlag for sine likenstudier i en lille afhandling på 16 sider, der nærmest har karakter af et programskrift: »Individforskning i Planteriget« (Dansk Botanisk Arkiv 5, nr. 12, 1928). Det var hans agt at uddybe disse tanker i en større afhandling; men det blev der aldrig lejlighed til, for fra nu af var al den tid, som han kunne afse til videnskabeligt arbejde, helliget det ene mål: At give en udtømmende beskrivelse i billeder og tekst af standard-individer af alle de til den danske flora hørende arter af laver. Frugten af dette arbejde blev det allerede nævnte værk: »Natural History of the Danish Lichens«, der med rette bærer undertitlen: »Original investigations based on new principles«.

Værket er udsendt med støtte af Carlsbergfondet, som også har ydet bidrag til GALLØE's øvrige likenstudier, og der er i årene 1927–1954 udkommet 9 statelige bind i kvartformat med over 800 sider tekst og nærved 1000 tavler, hvoraf en stor del i farver. Størstedelen af materialet til bind 10, som skal udgøre værkets afslutning er trykfærdigt, og 50 af farvetavlerne til dette bind foreligger endda i rentyk. Der er derfor håb om, at det skal lykkes at bringe værket til afslutning, selv om det er trist, at GALLØE ikke selv nåede at opleve det.

Af samtlige behandlede arter findes forstørrede habitusfigurer i farver. Disse figurer fremtræder med en sådan friskhed og naturtroskab, at de for betragteren tager sig ud som var de selve likenen taget lige ud fra naturen og lagt under lup. Habitusfigurerne er en uvurderlig hjælp for alle, som vil lære de danske liken-arter at kende, ikke blot for systematikerne, men også for dem, som ønsker at beskæftige sig med studiet af de typer af dansk vegetation, hvori likenerne spiller en fremtrædende rolle (f. eks. klitter, klitplantager, heder og højmoser).

Af hver art findes endvidere afbildet talrige mikroskopiske præparater af snit gennem løvet, frugtlegermerne og pykniderne, således at lavernes anatomiske bygning og deres forhold til det substrat, hvorpå de vokser, er illustreret i alle detaljer. En meget stor del af de anatomiske enkeltheder, som oplyses gennem disse billeder, har tidligere været ukendte for videnskaben.

Laverne har hidtil været stedmoderligt behandlet med hensyn til afbildninger, og derfor afhjælper GALLØE's værk et virkeligt savn. De fleste andre værker, som beskæftiger sig med lavernes anatomi, indeholder lange og minutiøse beskrivelser af løvets bygning, beskrivelser, som desværre ikke altid kan give læseren et klart billede af det, de omhandler. GALLØE går den modsatte vej: Hans tekst indskrænker sig væsentlig til biologiske forhold, og hovedvægten lægges på illustrationerne, der siger mere om de behandlede lavers morfologi og anatomi end mange sider tekst, og de sikrer værket en værdi, som fremtidige supplerende undersøgelser ikke vil kunne forringe. I flere og flere af de lichenologiske værker, som publiceres i udlandet, vil man da også se figurer, lånt fra GALLØE's værk.

GALLØE's hovedinteresse har som nævnt været at give en udtømmende morfologisk og anatomisk beskrivelse af de udvalgte standard-individer. Han bekymrede sig mindre om, hvad han skulle kalde individerne. For skorpelavernes vedkommende har GALLØE i hovedsagen holdt sig til nomenklaturen i det klassiske værk af TH. M. FRIES: »Lichenographia Scandinavica« (1871–74), et værk, der stadig har stor værdi, selv om artsopfattelsen i det er mere kollektiv, end man bruger det i vore dage. For de senere binds vedkommende, der hovedsagelig behandler busk- og bladlaver, er den »nye bølge« inden for lav-systematikken med de snævert afgrænsede arter dog delvis slået igennem.

GALLØE var selv ganske klar over, at hans »arter« var kollektive, og han fremførte som forsvar herfor, at tiden endnu ikke var moden til at foretage en fin-inddeling af liken-arterne. Dette kunne ikke lade sig gøre, mente han, før samtlige beskrevne arter var undersøgt efter hans metode, således at man havde et sikkert sammenligningsgrundlag. Der er da også ofte afbildet mere end ét standard-individ, hvis vedkommende »art« viser stor variabilitet. Af »arten« *Lecidea elaeochroma* er således afbildet ikke mindre end 13 standard-individer, som man nu ville henføre til flere forskellige arter.

OLAF GALLØES livsværk vidner om en usædvanlig stor skabende kraft forenet med rige kunstneriske evner. Dette kom også til udtryk uden for fagets område: I sine unge dage beskæftigede GALLØE sig således med billedskærerarbejde, og han malede også nænsomme og skønne akvareller. Han var heller ikke bange for at gå i gang med murer- og tømrerarbejde og udførte selv forskellige tilbygninger til sin villa i Lyngby.

Han var et udpræget familiemenneske, og han kom ikke meget sammen med fagfæller eller andre uden for familiens kreds. Han var imidlertid altid meget hjælpsom, når nogen søgte råd eller bistand hos ham. Hans enestående indsats i lavforskningens tjeneste vil bevare mindet om ham.

M. SKYTTE CHRISTIANSEN

S. M. Rasmussen

1901–1966

Fhv. lærer SØREN MARINUS RASMUSSEN var født 9/10–1901 i Lønborg pr. Tarm i Vestjylland. Efter endt læreruddannelse på Jelling Seminarium i 1923 virkede han som lærer forskellige steder, indtil han i 1930 kom til Stubbekøbing, ved hvis skolevæsen han var ansat til 1952, da han efter forskellige uoverensstemmelser med skolelederen tog sin afsked. Han flyttede til Roskilde for at være nærmere ved hovedstaden og botanikkens centre. Her levede han en ensom og yderst beskedent tilværelse bl. a. sysselsat med kortlægning af plantefamilier for Topografisk-Botanisk Undersøgelse og med rejser rundt i landet. I 1959–60 var han i ca. ½ år ansat som vikar ved Botanisk Museum, efter at afdøde konservator K. WINSTEDT havde trukket sig tilbage. Senere arbejdede han for Botanisk Have med revidering af havens bestand af danske planter, ligesom han foretog talrige rejser for at skaffe frø eller levende materiale af danske arter, som savnedes i haven, og som han i kraft af sit gode kendskab til landets forskellige egne bedre end de fleste var i stand til at opspore og hjemføre. Allerede i 1962 blev hans helbred imidlertid vaklende, vist nok